

GLOBALIZÁCIA A JEJ VPLYV NA DOPRAVNÚ INFRAŠTRUKTÚRU

Emil Rovňaník¹ - Jana Cibová²

Kľúčové slová: dopravný trh, infraštruktúra, mobilita, logistika, dopravná politika

Abstract:

An efficient transport sector is essential in order for the EU to maintain and strengthen its competitiveness. Infrastructure forms the physical network necessary for the development of the internal transport market, and in order to optimise it, two challenges must be met: reducing congestion and increasing accessibility, by mobilising all funding sources. The efficient, rational use of infrastructures is a guarantee for achieving sustainable mobility.

Úvod

Dopravná politika Európy sa už niekoľko rokov vyznačuje liberalizáciou a harmonizáciou. To napomohlo, aby sa európsky dopravný systém postupne dostal do dnešnej podoby. Globalizácia a koncepcia rozšírenej Európy vytvárajú nové úlohy. Rýchly rast nákladnej dopravy – v značnej miere motivovaný hospodárskymi rozhodnutiami – prispieva k rastu a zamestnanosti, ale zároveň spôsobuje preťaženosť ciest, nehody, hluk a znečistenie. Zdroje infraštruktúry sú obmedzené. Situácia sa bude bez primeraných opatrení aj naďalej zhoršovať a čoraz viac sa budú podkopávať konkurencieschopnosť Európy a životné prostredie, v ktorom všetci žijeme.

Ak sa majú prekonať súčasné aj budúce problémy, je potrebné európsky dopravný systém optimalizovať pomocou vyspelých logistických riešení. Logistika môže zvýšiť účinnosť jednotlivých druhov dopravy a ich kombinácií. Následkom toho, menšie množstvo dopravných prostriedkov, ako napríklad motorové vozidlá, vagóny a lode, by mali prevážať väčší objem nákladu. Vplyv na životné prostredie sa v súvislosti s tým zvýši. Železnice a vnútrozemské vodné cesty je potrebné modernizovať. Nákladná letecká doprava by sa mala do tohto systému tesnejšie integrovať. Treba urýchliť pozitívny vývoj príbrežnej námornej dopravy. Ďalej sa musí vylepšiť zámorská doprava a jej prepojenie na vnútrozemskú.

Posun k druhom dopravy, ktoré sú priaznivé pre životné prostredie treba dosiahnuť tam, kde je to vhodné, najmä pokiaľ ide o veľké vzdialenosti, v mestských oblastiach a na

¹ Ing. Emil Rovňaník, PhD., Katedra ekonomiky, Fakulta PEDaS, Žilinská univerzita, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, e-mail: emil.rovnanik@fpedas.uniza.sk

² Bc. Jana Cibová, Katedra ekonomiky, Fakulta PEDaS, Žilinská univerzita, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, e-mail: Jana.Cibová@fpedas.uniza.sk

preplnených koridoroch. Zároveň treba optimalizovať každý druh dopravy. Všetky druhy dopravy musia byť priaznivejšie pre životné prostredie, bezpečnejšie a energeticky účinnejšie. Nakoniec komodalita, t. j. účinné využitie rozdielnych druhov dopravy, samotných i v kombináciách, bude mať za následok optimálne zužitkovanie zdrojov.

Logistika prepravy nákladov – kľúč k udržateľnej mobilite

Ako sa zdôrazňuje v strednodobom prehľade Bielej knihy 2001, logistika zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní udržateľnej mobility a zároveň prispieva k splneniu ostatných cieľov, ako napríklad čistejšie životné prostredie, bezpečnosť dodávok energie atď.

Logistické opatrenia sú nevyhnutné na udržanie a zvyšovanie konkurencieschopnosti a prosperity Európy v súlade s inovovaným Lisabonským programom týkajúcim sa rastu a pracovných miest. Európa sa potrebuje postaviť k svojim úlohám v oblasti dopravy integrovaním logistického uvažovania v dopravnej politike. Prístup by sa mal zamerať na potreby trhu, mal by obsahovať sociálne environmentálne rozmery a mal by viesť k vytvoreniu situácie, z ktorej budú mať prospech všetci zúčastnení. Na dosiahnutie týchto cieľov sa v predloženom dokumente skúmajú spôsoby a prostriedky, či a kde by EÚ dokázala ponúknuť pridanú hodnotu, ktorou by posunula na vyššiu úroveň rozvoj logistiky nákladnej dopravy v Európe a vo svete.

Doprava je integrálna súčasť logistického dodávateľského reťazca. Prístup Komisie sa sústreďuje na logistiku v nákladnej doprave, ktorá by zahŕňala všetky druhy dopravy. Tento prístup predstavuje širokú škálu oblastí, ako napríklad modálnu aj multimodálnu logistiku, a zdôrazňuje potrebu optimálnej doplnkovosti spôsobov účinného a ničím nenarušovaného európskeho systému dopravy, ktorý by poskytoval používateľom čo najlepšie služby.

Vývoj logistiky nákladnej dopravy je prednostne vec, ktorá sa týka podnikateľských činností, čím sa stáva aj odvetvovou úlohou. Rola orgánov pri vytváraní vhodných rámcových podmienok je jasne stanovená a logistika musí mať v ich programových zámeroch dôležité miesto. Tento rámcový prístup sa sústreďuje na zlepšovanie predpokladov, ktoré môže Európa ponúknuť na inováciu logistiky, a prenecháva vnútro podnikovú logistiku samotným spoločnostiam.

Hospodárska súťaž v európskom odvetví logistiky je veľká. Náklady na logistiku predstavujú v priemere 10-15 % konečných nákladov na dokončený produkt. To zahŕňa aj ostatné náklady na dopravu a skladovanie.

S globalizáciou produkcie a príslušných dodávateľských reťazcov narastá potreba dopravy. Logistika sa stáva čoraz dôležitejšou nielen v rámci Európy, ale aj pre európske medzinárodné obchodné vzťahy. Hospodárska súťaž medzi Európou, Spojenými štátmi a najmä Ďalekým východom sa stáva významným faktorom a môže ovplyvniť kapacitu uzlových bodov (najmä námorných prístavov a letísk) a infraštruktúry. Musí sa zabezpečiť aj integrácia trhu a obchodu v rámci európskej spolupráce s ďalšími významnými logistickými strediskami vo svete (napríklad so Spojenými štátmi, Ruskom, Japonskom, Čínou, Indiou, Brazíliou).

Získať spoľahlivý obraz o európskom trhu logistiky je ťažké, pretože v súčasnosti sú príslušné štatistické informácie nedostatočné. Uplatňuje sa tu niekoľko trendov, pričom niektoré z nich si vzájomne odporujú. Na jednej strane prebieha centralizácia logistických organizácií v európskych a regionálnych distribučných strediskách, a na druhej strane sa objavuje decentralizácia v dôsledku nasýtenosti európskych ciest, čo umožňuje miestnym

skladov a medziskladom, aby rýchle reagovali na požiadavky zákazníkov. Výrazným trendom je aj externé obstarávanie logistických činností, keď si prepravcovia kupujú multifunkčné logistické služby od vonkajších dodávateľov (napríklad od vonkajších dodávateľov logistických služieb). V posledných rokoch spolupráca medzi odosielateľmi a poskytovateľmi služieb nadobudla dlhodobejšiu povahu a kombinuje sa s vysokou mierou integrácie v organizačných štruktúrach a informatike. Okrem toho podniky v EÚ si pri optimalizácii svojich dodávateľských reťazcov čoraz viac uvedomujú, že v nákladnej doprave existujú konkurencieschopné alternatívy cestnej dopravy tovaru. Napríklad veľkí dopravcovia poskytujú úplné logistické služby a rozširujú ich o ďalšie metódy, pretože tak v oblasti hospodárskej súťaže dosahujú výhody v podobe nižších finančných nákladov.

Prepojenie logistiky a dopravnej politiky

V oznámení „Európa v pohybe“ sa opisuje aj niekoľko iniciatív ovplyvňujúcich logistiku nákladnej dopravy, ktoré už Komisia prijala, v oblasti liberalizácie, harmonizácie, infraštruktúry, štandardizácie, podpory a výskumu. Jedna z najnovších iniciatív je návrh Komisie na zdokonalenie bezpečnosti dodávateľských reťazcov. V tomto návrhu sa opisuje rovnováha, ktorú je potrebné dosiahnuť medzi bezpečnostnými postupmi spĺňajúcimi najvyššie požiadavky a plynulosťou obchodu.

Ďalšie činnosti v oblasti logistiky nákladnej dopravy by mala viesť k zavedeniu logistickej perspektívy do dopravnej politiky. Logistické hľadiská by sa mali stať samozrejmom súčasťou rozhodovacieho procesu. Napríklad súčasné úvahy o cestnej kaboťáži zahrnú aj hľadanie spôsobov, ako obmedziť jazdy naprázdno.

Skutočná doplnkovosť druhov dopravy a vyspelé logistické riešenia umožňujú účinné plánovanie, riadenie, kontrolu a vykonávanie unimodálnych a multimodálnych dopravných reťazcov. Špičková logistika môže tiež pôsobiť ako katalyzátor pri udržiavaní know-how, zručnosti a zamestnanosti v Európe.

Logistické riešenia môžu prispieť k rozvoju dopravy v Európe, ktorý by nebol sprevádzaný v takej miere ako doteraz vedľajšími škodlivými účinkami (emisie, nehody a preťaženie dopravy). Musia ísť ruka v ruke s rastúcim úsilím o optimalizáciu účinnosti každého druhu dopravy. Pri otázkach životného prostredia a bezpečnosti sa bude musieť čoraz viac zohľadňovať celý dopravný reťazec.

Úloha priemyslu pri vývoji logistiky nákladnej dopravy a úloha štátnych orgánov pri vytváraní primeraného rámca pre optimalizáciu logistiky vyžaduje priebežnú spoluprácu a dialóg medzi zúčastnenými stranami. V tejto chvíli nejestvuje úplný prehľad konkrétnych prekážok („problematických miest“), ktoré by bránili rýchlejšiemu rozvoju logistiky nákladnej dopravy v Európe.

Informačné a komunikačné technológie

Sledovanie a zaznamenávanie pohybu nákladu je nevyhnutnou podmienkou účinnej logistiky. Spoločnosti by mali mať ľahký prístup k riešeniam informačných a komunikačných technológií (IKT). Uzatvorené systémy nesú so sebou zriaďovacie náklady, a to v zmysle technológie ako aj softvéru, čo zvyšuje latku pre malé a stredné podniky v ich plnohodnotnej účasti na trhu.

Spoločné normy široko prijímané výrobcami a prevádzkovateľmi rovnako ako synergie medzi rôznymi systémami sú kľúčom na dosiahnutie vyššej účinnosti logistiky. Celý vývoj je treba zamerať na interoperabilitu a jednotný spôsob posielania správ v rámci otvorenej architektúry medzi zúčastnenými stranami. Schopnosť napojiť sa na ITS by mala byť súčasťou pôvodného projektu zariadení a infraštruktúry, aby sa predišlo ich nákladnému doplňovaniu v neskoršom štádiu. Aj výmene údajov medzi rôznymi druhmi dopravy treba venovať osobitnú pozornosť. Interoperabilita zohráva dôležitú úlohu pri výmene informácií medzi podnikmi a administratívou, rovnako ako je zásadne dôležitá prepojenosť logistiky medzi podnikmi navzájom i medzi podnikmi a spotrebiteľmi.

Odosielatelia, používatelia dopravy a prevádzkovatelia pripisujú mimoriadny význam zručnostiam, vedomostiam a odborným schopnostiam pracovníkov dopravy a s nimi súvisiacim rozhodnutiam spojeným s logistikou. Univerzity a ďalšie inštitúcie v Európe ponúkajú v oblasti dopravy a logistiky rozmanitú škálu vzdelávania a odbornej prípravy.

Je potrebné monitorovať logistickú výkonnosť európskeho dopravného trhu a vykonávať porovnávanie medzi jednotlivými členskými štátmi a s ostatnými svetadielmi. Je potrebné vypracovať štatistické a iné príslušné ukazovatele a pomocou nich získať spoľahlivý obraz o situácii a jej vývoji v čase. Komisia plánuje na tento účel vypracovať a navrhnuť vhodnú metodológiu a ukazovatele.

Záver

Budovanie novej infraštruktúry nie je cieľ sám osebe. Využívanie súčasnej infraštruktúry možno optimalizovať zavedením účinných a udržateľných logistických riešení. Ak sa však nedostatok vhodnej infraštruktúry stane jasnou prekážkou vývoja logistiky, treba vykonať nápravu. EÚ určila 30 prioritných projektov, ktoré sa majú dokončiť do roku 2020 a ktoré môžu byť prospešné pre rozvoj logistiky.

Ak má Európa udržať a naďalej zlepšovať svoje logistické postavenie na svetovom trhu, potrebuje na to veľmi kvalitné riešenia. Byť centrom špičkovej logistiky a mať zavedené príslušné opatrenia a stimuly je cesta k udržaniu hospodárskej, sociálnej a environmentálnej udržateľnosti v Európe a k zmierneniu nepriaznivých trendov, ako sú napríklad premiestňovanie podnikateľských činností a pracovných príležitostí mimo Európu. Komodalita a vysoká účinnosť dopravného systému sú pre Európu nevyhnutné, ak má Európa zvládnuť narastajúce toky tovarov, ktoré sa každý deň prepravujú na našich infraštruktúrach. Tento príspevok je výstupom z riešenia projektu MVTŠ, č. Rus/SR/ŽU/08 „Globalizácia a rozvoj infraštruktúry“.

Literatúra:

- [1] www.csreurope.org
- [2] www.ec.europa.eu/slovensko
- [3] www.euractiv.sk
- [4] www.europa.eu.int/comm/enterprise/csr/